

HISTORIE NAŠÍ OBCE

V této části našeho čtvrtletníku se vždy dozvíte něco málo z historie obce Rájec.

Výpis z první kroniky vesnice Rájec 1924

Usnesením obecního zastupitelstva ze dne 28. října 1924 byl jsem já Valentin Fridrich řídicí učitel v Rájci, ustanoven prvním kronikářem zdejší obce. Funkce této ujal jsem se dne 8. listopadu 1924. Nejsm zdejší rodák, ale dlím v místě přes 40 let, narodil jsem se 13. února 1857 v Třeboni v jižních Čechách a po absolvování učitelského ústavu v Soběslavi bylo to třetí místo, když jsem se stal zde na jednotřídní smíšené škole obecní s vyučováním celodenním 1. března 1884 učitelem, náboženství vyučoval P. Emanuel Hikl, kaplan ve Zvoli, více nás nebylo. Dva dny před mým příchodem vyslala obec pro mne do Postřelmůvka povozy za příčinou mého přesídlení. Školní mládež s rájeckým spolkem hasičským přišla mi až za Ráječek naproti. Žačka Terezie Kukulová podala mi pěknou kyticí na uvítanou, též ostatní občanstvo mne vítalo. Poděkovav všem za laskavé přijetí promluvil jsem k shromážděným u školy krátkou řeč, ve které jsem zdůraznil, by rodiče děti své pilně do školy posílali a mne ve snaze o výchovu podporovali. Též jsem byl požádán, abych po svém předchůdci Josefu Žákovi převzal službu tajemníka v Rájci i Teodorově, kterou jsem po 36 let zastupoval. Starostou v Rájci byl pan Jan Kukula p. č. 25, jenž mne ve snaze o zvelebení školy podporoval. Členové obecního zastupitelstva: Jan Planička, první radní, František Klemš, druhý radní, Petr Bartoš, František Hányš, Jan Hrubý, Jan Loučný, Karel Novotný, Josef Svačina. Starostou v samostatné politické obci Teodorově byl Jan Žanda p. č. 30. Členové obecního zastupitelstva byli: Jan Štrampach, první radní, František Koruna, druhý radní, Neubauer Jan, František Hikl, Anton Bartoš, Josef Čulík, František Loučný a Jan Horáček. Předsedou místní školní rady byl Loučný Jan, ostatní členové: Planička Jan, Jan Štrampach a Neubauer Jan.

Jsem si arci dobře vědom toho, že přehled, který zde podávám jest jen zhruba obraz o tom, jaké požadavky se kladou na kronikáře, nicméně proto, že pro úkol ten nechtěli se zavázati místní mladí učitelé, převzal jsem toto thema ve svém stáří po 47 leté vysilující službě školní.

V době když jsem byl po sedm let předsedou učitelského spolku šumpersko-zábřežského, vydali jsme roku 1893 knihu: „Hejtmanství zábřežské“, do níž každý učitel byl povinnen napsati pojednání o obci svého působitě, dodatky opatřil a v celek sestavil knihu Fr. Poštulka, učitel v Postřelmově. Dle knihy této s potřebnými změnami popisují obě obce, které do konce února 1924 byly ještě úplně politicky samostatné.

RÁJEC, v památných spisech „Rejc“ prostírá se jihovýchodně od Zábřeha při státní dráze na pravém břehu Sázavy. Osada vystavena jest z hezkých, po výtce menších statků, které ve dvou řadách se prostírají. Domy na západním konci stojí o něco výše než na východním, pročez dle potoka říkají se oněm horní, těmto dolní konec. Obě řady jsou k horní straně od sebe vzdálenější, čím více k dolní straně blíží se k sobě, takže na nejdolnějším konci pouze cestou a řečištěm potoka, který vesnici do řeky Sázavy spěje, od sebe odděleny jsou. Vesnice rozkládá se od východu k západu a má dle sčítání v únoru 1921 v 60 domech 344 obyvatel (335 řím. katolíků, 6 vyznavačů čsl., 1 český bratr a 2 bez vyznání). Na návsi jest stará zvonice a obecní chalupa. Uprostřed řady domů na levém břehu viděti budovu školní o dvou třídách úhledně vystavěnou, před ní stojí kříž z bílého mramoru slezského r. 1892 postavený. Na pravém břehu potoka stojí myslivna arcib. Panství olomouckého. Poblíž hasičské zbrojnice zbudované r. 1880 upravené i za nemocnici stojí pískovcová socha Nejsvětější Trojice, kterou postavili manželé Anna a Josef Chrástil-ovi v r. 1892. Na horním konci blíže rybníka stojí družstevní sušárna na ovoce s palírnou na výrobu slivovice. Cesta po horní straně směřuje kol dřevěného kříže k sv. Antonínu lesem k Jestřebí. Nedaleko na horách jest sloup s obrazem sv. Petra a Pavla, který maloval Karel Haisler. Cesta po dolní straně se vinoucí vede přes železnou dráhu kol strážního domku č. 491 lučinami do Leštiny. Ze Zábřeha, od něhož je osada 3,3 km vzdálena, vede Rájcem okresní silnice do Mohelnice od r. 1832.

Obyvatelé zabývající se při mírném podnebí polním hospodářstvím a chovem dobytka, něco málo řemeslem (3 obuvníci, 2 krejčí, 1 stolař, 1 kovář, 1 bednář), obchod zastoupen není. Chudší třída zaměstnána jest v přádelně zábřežské a sudkovské jakož i na trati železné dráhy.

Rájec jest stará slovanská osada se svobodnými osadníky. Ve 14. neb 15. století stal se zároveň s Ráječkem samostatným lenním zbožím biskupství olomouckého a počal se spravovati právem německým. (Měl svého fojta – rychtáře, konšely atd.). Podle vesnice Rájce dostal svůj přídomek rod Rájekých z Mírova. Kolem r. 1482 patřil Janovi Rájekému z Mírova, mezi r. 1535 a 1554, neboť r. 1554 zdědili Rájec po otci „dobré paměti“ Haškovi synové Zikmund a Markvart. Ráječek v této době již pánům Rájekým nepatřil, neboť již Lev Rájeký po r. 1540 prodal i s jinými vesnicemi (Jestřebí, Lupěným, Řepovou aj.) panu Křištofovi z Boskovic. Než ani Rájec nezůstal dlouho v držení pánů Rájekých, neboť již r. 1560 jest jeho držitelem Zikmund ze Žerotína, majitel panství zvoleského. Ještě r. 1640 byl Rájec zvláštním samostatným lenním zbožím, ale potom byl sloučen s panstvím mírovským.

Od doby kdy se obec Rájec spravovala právem německých kolonistů, dělilo se zemědělské obyvatelstvo na půlláníky, čtvrtláníky a zahradníky. Měli svého fojtu – rychtáře, který zastupoval vrchnost, rozsuzoval rozepře, vybíral pokuty a volili si své konšele. Celkem žili v dobrých poměrech a česká šlechta zacházela s nimi slušně a lidsky. Je to patrné ze smluv ze 16. stol., které chová obec ve svém archivu.

Za celkem nepatrné odstupné vzdali se pánové Rájecí ve prospěch občanů výnosného práva Od Úmrtě (jest statek, jemuž majitel odumřel, dědiců nezanechav. Všechny odumrti právem starodávným a nejstarším, když kdo bez dědiců zemřel a dědictví svého žádnému nezapsal, přecházelo na krále a na přátele nic) a poskytl jim i jiných výhod (pasení, sekání proutí atd.). Tuhé poddanství lidu vzniklo i u nás po bitvě Bělohorské.

V r. 1837 měl Rájec 51 domů, 318 obyvatel (156 mužů, 162 žen) řím. katolíků.

Ponevadž o starých listinách na pergameně psaných obecní úřad ani nikdo jiný nevěděl a pátrání po nich vyžadovalo ode mne mnoho času, zaznamenávám o nich takto: Na pergamenu v rozměru 45 x 60 cm s visutým pouzdrém se scházející pečeti jsou napsány 3 smlouvy. 1.) od Haška Rájekého na Rejci 2.) od bratří Zygmunta a Markvarta z Mírova a na Rejci 3.) od Zygmunta ze Žerotína. Smlouva druhá jest mimo to napsána v originále na malém od hlodavců poškozeném pergamenu v rozměru 16 x 22 cm bez pouzdra a pečeti, pouze s visutou tkanicí. Aby se obsah těchto listin pro budoucí časy zachoval, opisují je.

První opis (smlouva z r. 1552):

Já Hašek Rájeký a na Rejci i svými erby oznamuji tímto listem obecně přede všemi, kdož jej užíjí neb čtoucí slyšeti budou, že jsou předstoupili přede mne fojt a konšelé i všecka obec vsi Rejce, věrní moji milí žádající a prosíce mne, jakožto pána svého dědičného, abych jim *Od Mrth, kterouž na nich a na té vsi spravedlivě mám, prodal. A já znamenav žádost a pilnou prosbu jejich, mocí tohoto listu prodávám svrchu psaným lidem svým i všem vespolek obyvatelům též vsi svrchu psanou Od Mrth na dotyčné vsi mé, na domích, na rolích, na statku

movitým i nemovitým, tak aby oni mohli své statky, kterými se koliv jmény jmenovati mohou poroučeti a oddávati přátelům a jiným komuž by se zdálo a líbilo, a to beze vsí překážky mé, svrchu psaného Haška, erbův i budoucích potomků mých s tou výminkou, aby ti, komuž-by takový statek na domích, rolích neb jiných přes pole poroučeny byly, toho nevyzdvihali ani odtud brali, leč-by mi, erbům a budoucím potomkům to dosadili, aby nám našem spravedlivým nescházelo. A jest-li by kdo jakžkoli ušel dětí, ženy nemajíce a poručenství se nestalo, ten statek aby na nejbližšího přítele spadl. Pakli by se žádný přítel optati nemohl, tedy fojt a konšelé svrchu psaní mají se v ně uvázati do čtvrt léta a potom s radou panskou na obecní dobré naložiti a obrátiti. Také sobě toto vyminují, jest-li že by kdo s jakou Od Mrth právem souditi se chtěl a nadepsané vsi nesnáze činil, že žádné právo souditi nemá než já jakožto pán jejich z erby a budoucími potomky svými. Přitom dávám jim tu svobodu a dopouštím sám od sebe, erbův a budoucích mých, aby mohli pásti na gruntech mých Rájeckých od Haiku nad vsí tím dolem k Černému lesu až k hranicím jestřebským a od hranic jestřebských až po Hivi, jakž zase tudy odstarodávna Příhon mají až ke vsi Rejci také na lesích mých aby sobě list k potřebě drhnouti a dobytek pásti mohli, avšak bez škody mé a budoucích potomků mých. Za to jsou mně, erbům a budoucím potomkům mým povinni vydávati na budoucí věčné časy každého roku v den sv. Martina šestnáct korců ovsa staré míry a každý polo a čtvrtláník má jeden den ze dvora Rejckého na roli panskou voziti a zahradníci jej rozmitati. Kdož vozili a rozmítali, má se jim chléb a pivo z hůry dávat. Protož já svrchu psaný Hašek slibuji za sebe, erby a budoucí své svrchu psaným lidem mým, fojtů a konšelům i vsí obci Rejcké nynějším i budoucím, ty všecky svrchu psané věci, věrně, křesťansky zdržeti na věčné časy. Tomu na svědectví a pro lepší jistotu pečeti svou vlastní k tomu listu přivěsiti jsem dal, jenž jest dán a psán na Rejci dne nového léta tisícího pětistého padesátého druhého.

Druhý opis (smlouva z r. 1554):

My, Zygmund a Markvart, bratři vlastní Ráječtí z Mírova a na Rejci i svými a budoucími potomky, oznamujeme tímto listem obecně přede všemi, když jej uzerí neb čtouce slyšeti budou, že jsou před nás předstoupili fojt a konšelé i všechna obec vsi Rejce, poddaní naši, a ukázali nám list na pergameně, pod pečeti urozeného vладыky pana Haška Rájeckého z Mírova, pana otce našeho milého, dobré paměti, kterýž jméno Odúmrtí, kterouž na nich a na té vsi měl, tak, aby si mohli statky své, kterýmiž se jmény jmenovati mohou, poroučeti a oddávati komužby se jim zdálo a líbilo. Tolikéž také, aby mohli dobytek sobě pásti od Hájku nade vsí tím dolem vzhůru k Černému lesu až k hranicím jestřebským a v lesích list ku potřebě drhnouti, v nich dobytek pásti a na jaký způsob jim dal, a toho jsem jim tím listem potvrdil, jakož pak týž list to všecko o sobě tvrdí a světleji obsahuje a zavírá.

Při tom jsou nás pokorně prosili, abychom jim toho listu svrchu dotčeného potvrdili.

Tož my znamenajíce jejich věrnou poddanost i vážíc jejich slušnou žádost a prosbu, toho listu potvrdili jsme, a tímto listem potvrzujeme, tak aby oni, děti i potomci jich, toho všeho, což se v tom listu píše, na budoucí a věčné časy užívati a požívati mohli bez nás již psaných Zygmundu a Margkvarta, erbův a potomkův našich, všelijaké překážky.

Tomu na svědomí a pro lepší jistotu pečeti naše vlastní k tomu listu dali jsme přivěsiti. Jenž jest dán a psán na Rejci den Rozeslání apoštolů božích, léta od narození Pána Krista pětistého padesátého čtvrtého počítajíc.

Třetí opis (smlouva z r. 1560):

Já Zygmund z Zierotina a na Zvoli pán a pravý držitel panství Zvolského a na vsi Rejci i svými erby: Známé činím tímto listem obecně přede všemi, nynějším i budoucím, kdež list ten nebo čtoucí slyšán bude, že jsou přede mne předstoupili fojt, konšelé a všechna obec ze vsi Rejce, poddaní moji a ukázali mně list jeden na pergameně s pečeti visutou, od urozeného vладыky pana Haška Rájeckého z Mírova a na Rejci, v kterýmžto listu týmž lidem rájeckým, i potomkům jich odúmrti sobě, erbům a potomkům svým náležitou prodal, podle znění tohoto listu. Též také jim dal svobodu, aby mohli list drhnouti v lesích rájeckých i také dobytek v týchž lesích a gruntech Rájeckých pásti a příhon svobodně míti od Hájku nade vsí tím dolem vzhůru k Černému lesu k hranicím jestřebským, a až po jiví, kdež pak za ty svobody a obdarování povinni jsou dávat každého roku po věčné časy šestnácte korcův ovsa staré míry o sv. Martině a každý polouláník aby jeden den ze dvora Rájeckého na roli panskou hnůj vozil, zahradníci aby ten hnůj rozmítali. Item: Kdyžby vozili a rozmítali, aby se jim s hůry chléb a pivo dávalo, v kterýmžto listu jim daným, datum na Reycey den Nového léta tisícího pětistého padesátého druhého počítajíce.

Druhý list mi ukázali na pergameně se dvěma pečeti visutými synův téhož pana Haška Rájeckého, pana Zygmundu a pana Margkvarta, bratří vlastních Rájeckých z Mírova, kterýmžto listem též bratři potvrzují list otce svého těm lidem i budoucím potomkům jich.

Jakž pak týž listové jejich všecko v sobě šíře a světleji oznamují, při tom mne pokorně a ponížně prosili, abych jim těch listův svrchu dotčených listem a pečeti svou potvrdil.

Já Zygmund z Zieritina svrchu psaný, znamenajíce, uváživše jejich věrnou poddanost a žádost jejich:

oba dva listy plnou mocí tohoto listu ve všech artikulích, punktech a klausulích potvrzují, tak aby oni Ráječtí, děti a potomci jejich toho všeho, což se týchž dvou listech píše a zavírá, užívati a požívati mohli na budoucí věčné časy, a to bez mé, erbův a budoucích potomkův svých všelijaké překážky.

Nadto nade všechno znamenajíce a uváživše jejich věrnost a poddanost týchž Rájeckých, tuto jim milost činím a svobodu dávám, aby tíž Ráječtí nynějším i budoucím potomkům jich sobě dříví na koly, proutí k potřebám a oplotám svým všelijakým v tom lese a Hajku na hoře psaným, svobodně sekali a vozili i na budoucí věčné časy a to bez mé překážky, erbův a budoucích potomkův svých, pánův a držitelův Zvolských a vsi Rejce. A slibuji sám za sebe, erby a budoucí potomky své, že to všecko, což se svrchu nadepsaným ledem Rájeckým i potomkům budoucím jich má v celosti zdržáno a zachováno býti beze všeho umenšení a porušení.

Tomu na svědomí a pro lepší jistotu věcí svrchu psaných já Zygmund nahoře psaný, pečeti svou vlastní dal jsem k tomu listu přitisknouti a přivěsiti s jistým mým vědomím a vůlí.

Jenž jest psán a dán ve Zvoli v den památný svatého Antonína od narození Krista Pána tisícího pětistého šedesátého léta počítajíce.

Že tyto tři výpisy pravých originálních listův vzaty vypsány jsou, též slovo od slova ve všech punktích a artikulích se spolem srovnávají, purkmistr a rada města Mohelnice pečeti naší městskou zde zavěšenou dosvědčujeme.

Jenž jest datum dne 15. Juli léta Páně tisícího šestistého šedesátého osmého počítajíce.

K tomu poznamenávám, že rytířský rod „ze Zvole“ později v panský povýšený dal biskupství olomouckému dva biskupy. I slavný Karel ze Žerotína byl majitelem a měl ve starém chrámě ve Zvoli svou hrobku, po něm dosud památka náhrobního kamene v reliefu vzácné práce v novém kostele se chová.

Teodorov, dle starých zápisů Bohdanov, dle lidového názvu též „ Nová dědina“ souvisí těsně s Rájcem, vystavěn jest ze slušných domů, které jsouce zřepdu pěknými zahrádkami vyzdobeny, rozkládají se po obou stranách okresní silnice ze Zábřeha do Mohelnice vedoucí. Uprostřed řady domů, kde pěkná rolnická mlékárna se nachází, jest kaplička zasvěcená na počest Panny Marie. Roku 1837 měl Teodorov 55 domů, 320 obyvatel (157 mužů, 163 žen) řím. katolíků (dle Tomáše Řehoře Volného), v roce 1921 bylo v 59 domech 307 obyvatel (130 mužů, 177 žen – 289 řím. katolíků, 18 členů strany československé).

Od Zábřeha jest Teodorov 3,3 km vzdálen, přiškolen jest do Rájce, s nímž tvořil jednu školní obec.

V blízkém okolí stávaly před dávnými časy dva velké rybníky, jichž hráze dosud jsou patrné. Pozemky v těchto místech se prostírající dosud „V rybníce“ se nazývají a svou úrodností obyvatelstvo k rolnictví víží. Remesla zastupují 1 krejčí, 2 obuvníci, 1 stolař, 1 bednář a 1 kovář. Dne 28. června 1863 před válkou s Pruskem stížena byla obec zhoubným požárem. Dle vyprávění starších vznikl požár v 11. hodin v noci u Hamplů vedle myslivny, kde slanina na půdě se roztekla a při zuřivém větru vrhána byla na sousední dochen krytá stavení, kus hořící slaniny vržen na č. 8, kde měli na půdě zásobu medu, který se škvařil žářem a odletoval na sousední dochové chaloupky. Následkem těchto nepříznivých poměrů zhoubný požár celou dědinu až na dvě stavení (Díblík, Skála) v popel obrátil, myslivna rájecká též vyhořela. Pojištěn nebyl nikdo, poněvadž hasičů nebylo, proto hašeno ručními stříkačkami, kterási hraběnka zaslala pohořelým velkou peněžitou podporu.

Poněvadž všechny zásoby píce shořely, muselo obyvatelstvo lámati vrbové pruty a haluze se stromů a krmítí jím dobytek. V tom čase byl Teodorov spravován obecním zastupitelstvem v Rájci, s nímž až dosud jednu katastrální obec tvoří, teprve rok 1867 byla obci této udělena samospráva obecní. Teodorov povstal dle systému Raabova z panského dvora, který v Rájci dříve stával. Dvůr ten byl roku 1787 od kardinála Ant. Theodora z Colloredu – Melsu a Wallsee zrušen a na místě onom povstala obec Teodorov. Posud se říká západní části dědiny „Ve dvoře“. V té době povstaly též kolonie Koloredov, Filipov, Rudolfov, Lebenov, Novosady a Knížecí důl v Zábřeze.

Raab František Antonín, rytíř a státní referendář byl doktorem práv a vzdav se advokacie, byl za císařovny Marie Terezie jmenován dvorním radou u komerční komise ve Vídni. Jemu jest co děkovati, že se dělily občiny, pusté krajiny zúrodnovaly a vzdělávaly. Prováděl důležitý svůj systém nazvaný raabisací, jež v mnohých krajinách vykonala důležitou změnu v polním hospodářství. Před zakládáním Teodorova zemřel v roce 1783, ale jeho emfyteutisací povstala i ze zdejšího bývalého panského dvora vesnice tato.

Ant. Theodor z Colloredu- Melsu a Wallsee pocházel z hraběcí rodiny, studoval v Římě a stal se roku 1747 kanovníkem olomouckým. Vynikal zbožností a jinými dobrými vlastnostmi, pročež zvolen roku 1776 za probošta v Olomouci. Dne 6. října 1777 jmenován knížetem arcibiskupem tamtéž. Když měl býti císař Leopold II. zvolen, působil Colloredo první český volební poslanec ve Frankfurtě, a vynaložil velmi mnoho, aby národ český rozumně a skvěle zastupoval. Papež Pius VII. povýšil ho roku 1803 na kardinála.

Následkem rozprodeje pozemků panského dvora rájeckého usazovali se zde většinou obyvatelé národnosti německé o čemž svědčí jména: Deutsch, Habermann, Neubauer, Weiser aj. Pozemky osadníkům smlouvami emfiteutními propůjčované dodávaly se kontrakty písemnými, byť i ne vždy řádnými do individuálního úročního ano i dědičného držení a užívání.

V obci jsou 2 obchodníci a pekař.

Rájec i Teodorov přísluší k okresní politické správě, bernímu úřadu, okresní finanční správě, okresnímu silničnímu výboru, okresnímu školnímu výboru, železniční stanici a okresnímu soudu do Zábřeha, k obchodní a živnostenské komoře náležejí do Olomouce. Obě obce jsou přiděleny poštou a k farnímu úřadu do Zvole a k arcibiskupství olomouckému. V Teodorově jest poštovní schránka na dopisy, které místní posel denně vyzdvihuje a poštovnímu úřadu ve Zvoli odvádí.

Vyznavači náboženství československého přináležejí k duchovní správě církve čsl. v Dubicku, která nyní není obsazena (1924). Ve sloučené obci Rájci jsou dva dobrovolné spolky hasičské, Místní Odbor Národní Jednoty, Odbor Sokola, Odbor Orla, spořitelni a záloženský spolek, družstvo pro vedení a zužitkování elektrické síly a družstvo pro sušení a zužitkování ovoce.

Sloučení obce Rájec a Teodorova v obec Rájec.

V měsíci březnu 1920 usneslo se obecní zastupitelstvo v Teodorově na tom, aby za příčinou zjednodušení agendy spojeny byly obce Rájec a Teodorov v jednu politickou a hospodářskou obec. Obec Rájec však trvala na požadavku, aby jí obec teodorovská před sloučením zaplatila 20 000 Kč. Teodorov se však proti tomu ohradil tím, že jmění obce Rájce zakládá se hlavně na pozemcích zděděných, tudíž bez vlastního přičinění občanů rájeckých, kdežto občané teodorovští museli by tento obnos platiti ze svých úspor aneb se zadlužiti. Za tím účelem vyslala obec Rájec do Prahy deputaci (Jan Fričar, Jan Jányš) k ministerstvu vnitra, avšak výsledku nedocílilo.

Dle přípisu předsednictva ministerské rady ze dne 15. října 1923 č. 23287 bylo ve schůzi ministerské rady konané 9. října 1923 usneseno, že vláda povoluje ustanovení §1. zákona ze dne 18. března 1921 č. 117 sb. zákona ve znění zákona ze dne 21. prosince 1922 č. 406 sb. zákona sloučení obcí Teodorova a Rájce v soudním a politickém okrese zábřežském v jednu místní obec pod jménem „Rájec“. Veškeré jmění, ústavy a fondy jmenovaných obcí, jejich správu a závazky přecházejí dnem sloučení na novou obec Rájec. V důsledku tohoto sloučení rozpouští se zemskou správou politickou výnosem ze dne 9. XI. 1923 č. 140087/III. na základě §107. mor. obec. řádu a na základě zmocnění daného ministerstvem vnitra dne 30. X. 1923 č. 71923/15 obecní zastupitelstvo obcí Teodorova a Rájce.

Před sloučením obou obcí byl v Rájci Žák Antonín starostou, Loučný František náměstkem, Balcárek Josef a Maixner Josef radními. Ostatní členové zastupitelstva obecního byli: Bartoš Petr, Fričar Jan, Haisler Josef, Jányš Jan, Kadlec Jan, Portyš František, Sadil Ignác a Smékal František.

V Teodorově: Hybner František, starosta, Josef Nevtipa, náměstek, Müller František a Portyš Bedřich, radní. Další členové obecního zastupitelstva: Domluliv Jan, Heger František, Hikl František, Skála František, Smékal Hynek, Šebesta Adolf, Štrampach Jan ml. a Urban Jan.

Proti rozpuštění obou zastupitelstev obcí Teodorova a Rájce mohou obce podati odpor ve smyslu ustanovení odst. 1. citované správy politické v Brně do 4 týdnů ode dne následujícího po doručení, jež však nebude mít odkladného účinku. Okresní správa politická ustanovuje po rozumu odst. 2. §107. obec. řádu a v důsledku cit. Výnosu zemské správy politické po shodě s moravským zemským výborem pro sloučení obce Rájec správní komisi, jež provede správu obou sloučených obcí až do zvolení nového obecního zastupitelstva.

Za členy správní komise jmenuje: Antonína Žáka, Františka Loučného, Josefa Nevtipu za republikánskou stranu československého venkova Josefa Balcárka, Františka Hybnera a Františka Müllera za čsl. stranu lidovou, Josefa Maixnera za Domovinu a Bedřicha Portyše za sociálně demokratickou stranu. Předsedou této správní komise jmenován Jan Fričar. Uvedení byli o svém jmenování uvědoměni na písemné potvrzení. Do tří dnů musela býti podána zpráva, že záležitosti obou obcí byly předány této správní komisi a předseda mimo to musel podati oznámení, že správní komise počala úřadovati. Volby stanoveny na 2. března 1924 dle 4 tištěných kandidátních listin, z nichž do obecního zastupitelstva zvoleni: za republikánskou stranu československého venkova Jan Fričar, František Hikl, Jan Jányš. Za československou stranu lidovou: Hybner František, Balcárek Josef, Müller František, Sadil Ignác Štrampach Jan ml., Maixner Jan. Ze sdružených domkařů: Maixner Josef, Zitta Jan, Haisler Josef. Za československou občanskou stranu: Žák Antonín, Smékal Jan, Šebesta Adolf.

Při volbě konané dne 25. března 1924 za přítomnosti okres. komisaře Antonína Kadlece zvolen starostou Josef Balcárek, za náměstka Jan Fričar, za radní František Hybner, Josef Maixner, Antonín Žák.

V nově sloučené obci „Rájec“ počalo se úřadovati dne 3. dubna 1924.

Náboženské poměry.

Obec Rájec byla snad již dříve založena, než jak dosud se soudilo ve století XV. neb XVI., neboť zjištěno, že již r. 1131 byla Mohelnice farní osadou a celá farnost tato měla rozsáhlou výměru. Přifařeny byly osady: Hynčina, Maletín, Mírov, Loučka Studená, Lišnice, Žadlovice, Loštice, Búzov, Červená a Bílá Lhota, Řimnice, Moravičany, Zvole, Rájec, Rájček, Skalička, Jestřebičko, Lupěň a Pobuč. Mnohé z těchto osad

stávavší na kraji tohoto farního obvodu měly do Mohelnice vzdálenost hodně velikou. Později vznikáním far v osadách Búzově, Loštících, Moravičanech, Zvoli, Zábřeze atd. ony ohromné a rozsáhlé obvody se zmenšovaly, ač i potom zůstaly velikými. Např. Moravičany byly farní osadou Doubravici, Řimnicím, Červené i Bílé Lhotě, Pateřinu a Hrabí, Zvoli, Rájci, Ráječku, Skaličce, Lupěnému, Jestřebičku, Jestřebí a Po- buči. Těž býval Rájec přiřazen k Dubicku.

Povýšení filiálního kostelíčka zvolského dle Missalu mohelnického spravovaného delegáty-kaplany stalo se v letech 1276 -1296. Po této době byla snad asi trvale osada Rájec přiřazena ke Zvoli s čímž i farní kronika zvolská souhlasí. V nejstarší matrice farnosti zvolské r. 1660 již přichází Rájec. Dne 14. července 1901 byla sloužena ve farním chrámu zvolském poděkovací mše svatá na rozloučenou s obcí Skaličkou, která byla farnosti zvolské, k níž od r. 1260 náležela na vlastní žádost vyřazena a k Zábřežku dne 15. července přiřazena. Slavná uvítací mše sloužena byla ve farním chrámu sv. Bartoloměje v Zábřežku 21. července 1901. Veškeré protesty Rájce a přiřazených obcí proti vyřazení Skaličky zůstaly bez úspěchu.

Dle „Kirchliche Topografie“ Moravy od Řehoře Tomáše Volného, subpriora benediktinského řádu v Rajhradě z r. 1862 užíval farář zvolský, sv. Trojice v r. 1806 71 měřic, 1 osminu a 2 čtvrtiny mírky pole, 53 měřic a 1 mírku luk a 1 měřici zahrady. Mimo to požíval nadace: 1 měřici, 5 osmin a 2 mírky zrní, 2 měřice ovsa, 5 sudů piva s různými desátky, k nimž obec Rájec musela též přispívat. Zda vše toto včetně s desátkem, koláči, vejci, kuřaty atd. roční rentou 126 zl bylo vyvazeno, není povědomo. Lid říkal těmto povinnostem „železná kráva“. Před zrušením poddanství zákonem ze dne 7. září 1848 a patentem od 4. března 1849 byla s držebností panských spojena práva k jistým službám poddaných a poplatkům. Takovým poplatkem byl též desátek dáváný od poddaných vrchnostem z polí a rybaření. Těž jednotlivým kostelům odváděn byl desátek buď na penězích. Vyvazovací komisi mohli se desátníkové desátku za slušnou náhradu, jednou pro vždy učiněnou, zbavit, což i v obci zdejší se stalo. Kdo toho neučinil, musel na dále kostelům desátek odváděti.

Dle oznámení bývalého starosty Františka Deutsche postavili si občané teodorovští již koncem XVIII. století ku svému pohodlí kapličku. Podnět a zároveň náklad k založení dal František Němec z Teodorova domu číslo 2. Ostatní po většině německých obyvatel byli mu dle možnosti nápomocni. V báni s 2 zvony upevněn jest kříž s dvěma příčnicemi, podobné kříže se nosily při procesích před patriarchou. Obraz Panny Marie na oltáři daroval Josef Kordíček ze Zvole. Křížovou cestu daroval František Loučný, familiant na popisném čísle 12. Týž dobrodinec poručil dle smlouvy ze dne 1. srpna 1891 na kapli 100 zl = 200 Kč. Obnos tento má si obec podržeti, avšak každoroční 5% úrok = 10 Kč má se upotřebiti na světlo na oltáři, v němž jsou od r. 1911 uloženy ostatky sv. Placida a sv. Jucundy. Kovový kříž na oltář daroval mladík František Winkler a František Müller st. vyryl na podstavci jeho počáteční písmena dárce W.F.

Ve válečné době r. 1917 darovala Terezie Hiklová sochu božského srdce Páně a sv. Josefa v ceně 157 Kč. Socha P. Marie Lúrdské zakoupena byla z dobrovolných příspěvků a posvěcena 16. července 1893.

Roku 1863 shořela při požáru střecha, zvony se zřítily, avšak vnitřek kaple zůstal neporušen. Před světovou válkou dal P. Antonín Urban, kaplan u P. M. Sněžné v Kroměříži, svým nákladem kapli vymalovati a zevně opravit. Zednickou práci vykonal Josef Diblík zdarma. Roku 1912 povolilo obecní zastupitelstvo družstvu pro zavádění elektrického světla na ní umístiti konsolu s tou podmínkou, kdyby tyto budoucně při opravě kaple byly na překážku, je družstvo povinno svým nákladem je dáti odstraniti event. opět připevniti.

Obec Teodorov toužila již dlouho po tom, aby se v kapli mohly sloužiti mše sv. Přičiněním Františka Deutsche byla r. 1911 touha obyvatelstva splněna, neboť arcibiskupská konsistoř v Olomouci povolila, že se mohou v ní sloužiti ročně dvě mše svaté. Jedna v době svatodušní, druhá o hodech. K obřadům těmto jest obec povinna kněze dvakrát ročně ve slušném povoze přivážeti. Dne 6. června 1911 v 7 hodin ranní sloužena byla první mše svatá, kterou celebroidl zvolský farář P. Metoděj Špaček za asistence P. Františka Štrampacha. Učitelé V. Fridrich a Fr. Heger byli se školní mládeží přítomni.

Poněvadž za světové války dne 30. září 1916 byl jeden zvon z kaple rekvirován, zakoupila pí Anna Čulíková popisné číslo 14 zvon nový, který byl vysvěcen ve Zvoli dne 28. července 1923. V kapli konají se pobožnosti zvláště v době postní a každou neděli.

Po vyhoření farního kostela r. 1854 farář zvolský konal bohoslužby ve všední dny v Lukavici a Teodorově. Revers obce ohledně kaple schválen zemským výborem dne 20. května 1914 č. 36536.

Kamenný kříž v Teodorově dal postaviti Josef Diblík z Drozdova r. 1804.

V říjnu 1892 postavila obec rájecká za přispění několika místních občanů kříž z bílého mramoru slezského před budovou školní, který zhotovil Jan Fietz, sochař v Lindewiese v okr. Frývaldovském ve Slezsku. Revers obce z 20. června 1893, zemského výboru z 2. září 1893 č. 37320. Manželé zdejší Josef a Anna Chrastilovi dali r. 1892 svým nákladem postaviti sochu Nejsvětější Trojice z pískovce, kterou zhotovil Josef Kubíček, sochař v Maletíně. Revers obce z 20. června 1893, zemského výboru z 2. IX. 1893 č. 37320.

Dne 5. července 1894 v den sv. věrozvěstů Cyrila a Metoděje posvětil P. Vincenc Tesař, děkan zvolský za asistence P. Jana Kolčavy, faráře postřelmovského a dp. Františka Klemše, faráře cotkytelského kříž u školy a sochu sv. Trojice. Současně byla vysvěcena socha sv. Antonína a obraz sv. Petra, Pavla a Jana malovaný od Karla Haislera, oba tyto objekty umístěny byly nejbližší neděli u „Hájku a na Příčce“.

Dřevěný kříž na horním konci u potoka stával dříve na místě, kde stojí s. Trojice, později byl opatřen datem 1910. Revers obce z 31. října 1858 č. 8.

Zvonice. Dle zpráv starých a hodnověrných byla zvonice na návsi postavena již v XVIII. století. Zevnějšek její jest sešlý, omítka oprýskána. Vnitřní konstrukce se stávající ze tří oddělení starých dřevěných zpuchřených schodišť a odpočívadel, není již příliš bezpečna. Nahoře jest velká bāň krytá břidlicí, nad ní nalézala se ještě menší plechová bāň, o níž se všeobecně říkalo, že jsou v nitru jejím uschovány staré listiny památné a peníze. Za starosty Jana Loučného se kříž na bāni tak nachyloval, že hrozil spadnutím, proto byl jakýmsi cizím potulným klem- pířem opět kolmo postaven. Při této příležitosti byla plechová bāň i s obsahem odstraněna a nikdo nedovede sdělit, kam se poděla. Těž si neumí občané vysvětliti, proč jest zvonice opatřena křížem s třemi příčkami, jenž se podobá kříži náholnému, podobného kříže užívají též pravoslavní v Rusku, jimž příčnice vrchní znamená nápis na kříži I. N. R. I., prostřední značí rozpětí a dolejší příčnice podnoží Páně.

Při procesích v Římě přednášel se kříž s třemi příčnicemi před papežem. Zvonice jest opatřena dvěma zvony. Hlas zvonů co symbol křes- ťanství dle úsudku starců nenáviděli pohané, kteří prý před hlaholem jejich prchali, neboť hlasem svým zvěstovaly, že kříž opět zvíťazil nad modlami. Z té příčiny přikládali staří křesťané zvonům neobyčejné moci a síly proti všemu škodlivému a zlému, ony zažehnávaly a zaháněly jim mračna, bouřku, krupobití, oheň, ano i samého ďábla co původce všeho zla. Proto i v obci zdejší se zvonů v dřívějších stoletích k účelům zmíněným užívalo. Před zavedením hasičských spolků zvoníváno se jimi na poplach při vzniklém požáru. Dle nařízení papeže Kalixta III. zvonilo se a zvoní se dosud ráno, v poledne a večer. Při schůzích obecního zastupitelstva jakož i při návštěvě hostinců povstali občané a při klekání se modlili.